

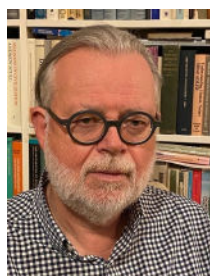

AKTUELT, FAGSTOFF

Warszawagettoen 1943 og Gaza by 2025: Staten Israels tragiske identifikasjon med aggressor

Last ned som PDF

September 4, 2025

Leif Jonny Mandelid
psykologspesialist,
undervisningsleder Utdanning i psykoterapi ved psykoser, SEPREP
lejoma@online.no

Denne teksten ble først publisert som kronikk i Nordlys 01.09.2025

1943/2025: Til venstre: Bilde av den jødisk gettoen i Warszawa. Et velkjent bilde som symboliserer den håpløse kampen mot den nazistiske terroren som regjerte i jødiske gettoer. En jødisk gutt med hendene i været, mens tyske Gestapooffiserer peker på ham med våpen bakfra. Til høyre: En palestinsk gutt går blant ruinene etter israelske militære angrep i en teltleir for fordrevne i nærheten av Al-Aqsa-sykehuset i byen Deir al-Balah på Gazastripen 21. august 2025. Foto: Fotograf ukjent, Scanpix Sverige / Jihad Alshrafi, AP Photo

Nyhetsbildet rundt Israels krig i Gaza veksler mellom politiske analyser og bilder av lidende mennesker i rykende ruiner som appellerer til et handlingslammet verdenssamfunn. Det ses urovekkende paralleller mellom Nazitysklands utslettelse av Jødeghettoen i Warszawa i 1943 og IDFs jevning av Gaza by med jorden i 2025.

Jeg savner gjennomgang av den psykologiske dynamikken som utspiller seg i dette dramaet.

I det følgende belyser jeg fire dynamikker som vanskeliggjør dialog og fredsarbeid: henholdsvis identifikasjon med aggressor, definisjon av de andre som de onde, monopolisering av smerten og gjengjeldelsens dynamikk.

De fleste mennesker med evne til empati enes om at jødene som folk ble utsatt for en av menneskehetens største forbrytelser under Holocaust.

Når mennesker blir offer for andres systematiske aggresjon og undertrykkelse velger de ofte å forholde seg på en av to typiske måter i forhold til andre som synes svakere enn dem selv.

Det gjelder alt fra offer for skolemobbing til hele folkegrupper. Den konstruktive løsningen ligger i å ha medfølelse og solidaritet med andre som utsettes for det samme. Den destruktive løsningen er å selv bli aggressor for å slippe unna offerets posisjon. Det kalles identifikasjon med aggressor, en psykisk forsvarsmekanisme først beskrevet av psykoanalytikere.

Dessverre kan det se ut som om staten Israel har identifisert seg med aggressoren Nazi-Tyskland i sin måte å forholde seg til det palestinske folket på.

Utsultingen og bombingene av Gaza har paralleller til utslettelsen av jødeghettoen i Warszawa i 1943. Når jeg nå hevder dette vil jeg ha meg frabedt å bli definert som antisemitt. Mange av historiens viktigste humanister har vært og er jøder. Jeg har selv jødiske venner jeg verdsetter høyt.

Den andre destruktive psykologiske dynamikken ligger i å tillegge all ondskap og destruktivitet til en motpart som en er i konflikt eller krig med. Det medfører lett en farlig selvforherligelse ved at en benekter eller ser bort fra egen aggresjon og destruktivitet. Umenneskeliggjøring av de andre er like nede i gaten og de kan lettere defineres som skadedyr som bør utryddes.

Terskelen for å myrde blir lavere. Dette er hensynsløse demagogers store mulighet til å spille på fordommer, rasehat og nasjonalisme, eksempelvis når sionister og antimuslimer rettferdiggjør undertrykkelse, fordriving og etnisk rensing under henvisning til en guddommelig rettighet til land.

Slik terror kan ikke forsvares og det må fremheves at det ikke bare er Hamas og radikale islamister som bedriver terror mot jøder, jøder bedriver også terror mot palestinere.

En gang ble jeg kjent med to venninner fra Nord-Irland, den ene protestant og den andre katolikk. De var venninner til tross for, eller kanskje nettopp på grunn av «The troubles», som de kalte den borgerkrigliknende konflikten mellom katolske nasjonalister og protestantiske unionister.

Vennskapet hadde overlevd gammelt hat og mistillit etter en avgjørende erkjennelse: så lenge smerten blir monopolisert kommer vi ikke videre! Så lenge jeg kun har kontakt med min egen lidelse og ikke forstår eller vil akseptere at de på den andre siden lider like mye som meg selv, kan jeg påføre dem smerte uten hensyn, skyld eller ansvar. Gjengjeldelse og hevn driver oss inn i en ond sirkel av hensynsløshet.

På bakgrunn av denne erkjennelsen hevdet de to venninnene at vennskapet dem imellom faktisk ble ekstra verdifullt, noe de hadde til hensikt å formidle til sine barn.

Dette bringer oss til den fjerde destruktive dynamikken: gjengjeldelsens, eller hevners dynamikk. Gjengjeldelse eller hevn for påført eller opplevd skade, smerte eller krenkelse er en naturlig, men primitiv reaksjon. Problemet er at den viser seg mer egnet til eskalering enn til løsning av konflikt. Den som hevner forblir utsatt for gjengjeldelse fra den en har hevet seg på.

Denne dynamikken av angrep og hevn risikerer å bli opprettholdt i generasjoner. Noe av det som holder det gående er at gjengjeldelsen ikke står i rimelig forhold til skaden den skal utligne for. Hevners logikk finner vi som en primitiv form for lov i det gammeltestamentlige uttrykket «øye for øye og tann for tann».

Relaterer vi dette til Israels krig i Gaza kan det se ut som om forholdstallet til nå er kommet opp i mer enn femti palestinske for ett israelsk liv. Dersom Israel har som mål å redusere eller fjerne palestinsk terrorisme mot jøder synes dette som en selvsaboterende strategi basert på affekt i kombinasjon med rå maktbruk, heller enn på fornuft og genuint ønske om en vei til fred og trygghet for Israel i fremtiden.

Det gjenstår like fullt grunnleggende spørsmål som kun kan besvares på et politisk plan: ønsker staten Israel forsoning eller videre blodsutgytelse og evig angst for mer terrorisme? Burde man ikke heller søke dialog og forsoning i form av avvikling av ulovlig okkupasjon av palestinsk territorium, en egen palestinsk stat og fulle borgerrettigheter for palestinere bosatt i Israel? Hvilket ansvar har Israels mektige venner for å få en slik prosess i gang?

Elefanten i det internasjonale rommet er jo, som Hamas hevder, at staten Israel i utgangspunktet er en okkupasjonsmakt på palestinsk jord som muliggjøres av mektige venner i USA og Europa.

Bør Tysklands dårlige samvittighet og reparasjonsbehov etter Holocaust forbli en garanti for nye folkemord?